

Økt bruk både av kulturtilbud og Internett

Alle aldersgrupper har fått mer fritid de siste 30 åra. Det gjelder både menn og kvinner. Besøk på klassiske konserter, på kino og på teater har økt de seinere åra, med kvinner som de mest ivrige kulturbrukerne. Befolkningens egenaktivitet på kulturfeltet har derimot gått litt nedover. Færre spiller i musikkorps. Det er også nedgang i avislesing og radiolytting. Internettbruken er derimot i kraftig vekst.

Odd Frank Vaage

Vi får stadig mer fritid

Tidsbruksundersøkelsene viser at det har skjedd betydelige endringer i nordmenns tidsbruk fra den første undersøkelsen ble gjennomført i 1971, til 2000 da den hittil siste undersøkelsen ble gjennomført (Vaage 2002). For menn har tiden til fritidsaktiviteter økt med 1 time og 7 minutter og for kvinner med 1 time og 19 minutter. For mennenes del skyldes dette i første rekke en nedgang i arbeidstiden. Dette henger sammen med at færre menn i de høyere aldersgruppene er yrkesaktive. For kvinnenes del har den gjennomsnittlige arbeidstiden økt i denne perioden. Økningen i fritid er derfor i første rekke knyttet til at tiden som brukes til husholdsarbeid, har sunket betydelig.

Alle aldersgrupper har fått økt fritid fra 1971 til 2000. Økningen har vært størst i gruppen 67-74 år. De har hatt en økning på 2 timer og 20 minutter som både skyldes at langt færre er i arbeid i denne gruppen, og at tiden som brukes til husholdsarbeid har sunket. Også i aldersgruppene 25-44 år og 45-66 år har det vært en økning i fritiden, til tross for at den gjennomsnittlige arbeidstiden ikke har sunket. Her er det i første rekke nedgang i tiden til husholdsarbeid som har innvirkning, spesielt blant kvinner.

Tabell 1. Tid brukt til inntektsgivende arbeid og fritid en gjennomsnittsdag blant kvinner og menn 16-74 år i 1971 og 2000. Timer og minutter

	Menn		Kvinner	
	1971	2000	1971	2000
Inntektsgivende arbeid, arbeidsreiser mv. i alt..	5.29	4.34	1.56	2.59
Fritid i alt	5.20	6.27	5.01	6.20

Kilde: SSBs tidsbruksundersøkelser.

Ryktet om kinoens død betydelig overdrevet

Selv om det er blitt færre kinoer og sitteplasser de seinere åra, har det vært en økning i antallet forestillinger, fra 134 000 i 1980 til 267 000 i 2004 (Pettersen 2005). Dette kan delvis tilskrives oppblomstringen av flerkinoanlegg. Likevel har antallet besøk gått ned fra 17,5 millioner i 1980 til 12,0 millioner i 2004. Nedgangen i besøkstallet skjedde først og fremst i første halvdel av 1980-tallet, mens besøkstallet siden slutten av tiåret stort sett har variert rundt 11-12 millioner.

Denne langsiktige nedgangen i besøkstallet har skjedd selv om andelen som i løpet av et år har vært på kino, ikke har endret seg noe særlig. Fra begynnelsen av 1990-tallet og til 2005 ser det derimot ut til at en større andel av befolkningen har vært på kino, fra 52 prosent i 1992 til 67 prosent i 2005 (Vaage 2006). I 2005 var andelen omtrent den samme for menn som for kvinner. Denne forskjellen er i seg selv ikke betydelig, men tidligere undersøkelser har vist at det stort sett har vært en noe høyere andel kinogjengere blant kvinner enn blant menn.

Antall besøk per innbygger har ikke økt i samme grad som andelen som har vært på kino. Økningen har derfor først og fremst skjedd ved at det er flere som går sporadisk på kino. Dette gjelder særlig eldre personer. Mens 8-10

prosent i aldersgruppen 67-79 år var på kinobesøk per år ved begynnelsen av 1990-tallet, har andelen ligget rundt 20 prosent de seinere åra.

Færre driver med egen kulturaktivitet ...

Mens 35 prosent av befolkningen oppga at de driver med egenaktivitet på kulturfronten i 1994, var andelen 31 prosent i 2004. Slik egenaktivitet er enten at de har opptrådt på et musikk- eller teaterarrangement i løpet av de siste to åra, har utstilt en eller annen form for bildekunst eller kunsthåndverk de siste to åra eller spiller et musikkinstrument regelmessig. Nedgangen gjelder både menn og kvinner. Det er likevel kvinner som er de mest aktive. Blant dem var det 35 prosent som oppga kulturell egenaktivitet i 2004, mens andelen var 28 prosent blant menn.

Ser vi bruken av kulturtilbudene under ett, er det tydelig at kvinner i større grad er brukere enn menn. Både når det gjelder scenekunst, konserter og egen kulturaktivitet, ligger kvinnene foran i løypa.

I 1984 var det 2 232 korps tilsluttet Norges Musikkorps Forbund. Antallet har siden sunket til 2 045 i 1990 og videre til 1 711 i 2004. Også antall medlemmer i forbundet har sunket betydelig. I 1986 var det i underkant av 129 000 medlemmer. I 2004 hadde medlemstallet sunket til om lag 70 300. Dette er likevel det høyeste tallet på seks år.

... men vil heller underholdes på konserter, på teater eller i opera

I 1990 ble det holdt 296 symfonikonsserter. I 1997 var tallet økt til 406 og ytterligere til 696 konserter i 2004. Mens det var om lag 220 000 tilhørere på symfonikonsserter i 1990, var antallet om lag 368 000 i 2004. Denne økningen finner vi igjen i besøksandelen blant befolkningen. Mens det i 1991 var 27 prosent som oppga at de hadde vært på konsert med klassisk musikk, samtidsmusikk, kirkemusikk eller korkonsserter, var andelen 35 prosent i 2004 (Vaage 2005). Blant kvinner var andelen 41 prosent, mens den var 29 prosent blant menn.

Publikumsundersøkelser tyder på at teater tilbudet når ut til flere. Andelen som har sett en teater-, musikal- eller revyforestilling det siste året har økt fra 44 prosent i 1991 til 49 prosent i 2004, 42 prosent blant menn og 56 prosent blant kvinner.

Det har vært en svak økning i antallet forestillinger ved institusjonsteatrene på 1990-tallet. Antallet teater- og operaforestillinger økte fra 1980 til 1993. Fra 1993 til 1997 gikk antallet forestillinger noe ned. Seinere har det vært en økning, og antallet forestillinger var på om lag 8 100 i 2004.

Besøkstallene økte parallelt med antallet forestillinger fra 1980 til 1993. Utviklingen i besøkstallene har imidlertid vært ujevn i denne perioden. I 1993, da statistikken omfattet noen flere teatre, var tallet 347 besøk per 1 000. Fra 1993 til 1997 falt besøkstallet med 16 prosent, men har siden økt og var på 351 besøk per 1 000 innbyggere i 2004.

Tabell 2. Tid brukt til inntektsgivende arbeid og fritid en gjennomsnittsdag i ulike aldersgrupper i 1971 og 2000. Timer og minutter

	16-24 år		25-44 år		45-66 år		67-74 år	
	1971	2000	1971	2000	1971	2000	1971	2000
Inntektsgivende arbeid, arbeidsreiser mv. i alt	3.36	3.04	3.47	4.39	3.53	3.51	1.49	0.29
Fritid i alt	5.50	6.58	4.55	5.42	4.58	6.34	5.54	8.14
Kilde: SSBs tidsbruksundersøkelser.								

5 prosent av befolkningen hadde vært på en opera- eller operetteforestilling de siste 12 månedene i 1991. Andelen var også 5 prosent i 2004. Det året var andelen 4 prosent blant menn og 7 prosent blant kvinner. I 1991 var forholdet 4 mot 6 prosent, også den gangen i kvinnenenes favør. Disse forskjellene er små, så konklusjonen må være at lite har endret seg på dette punktet i disse åra. På samme måte som en del andre kulturtilbud, er tilgjengeligheten til opera- og operetteforestillinger større i Oslo-området enn andre steder i landet. I 2004 var det 11 prosent av dem som bor i Oslo eller Akershus som hadde vært på denne type forestillinger.

Like mye TV-titting tross flere kanaler

Til tross for økt tilgang til fjernsynskanaler og flere kanaler som sender programmer døgnet rundt, har vi ikke fått noen sterk økning i fjernsynseingen. I 1991 var det 39 prosent som hadde tilgang til kanaler formidlet via satellitt. Dette har økt til 72 prosent i 2005. Andelen som ser fjernsyn en gjennomsnittsdag, har i samme periode økt fra 81 til 85 prosent. Det er – og har vært – liten forskjell i andelen fjernsynsseere mellom kvinner og menn. De seinere års undersøkelser har likevel vist at menn bruker noe mer tid foran TV-skjermen enn kvinner gjør.

Mindre radio, mer plater

Interessen for radioen har ikke økt de seinere åra, til tross for økt tilbud på kanaler og sendetid. Det har vært en nedgang i andelen som hører på radio en gjennomsnittsdag, fra 71 prosent i 1991 til 55 prosent i 2005, mens tiden vi bruker når vi lytter på radio har holdt seg noenlunde konstant de seinere åra.

Vi lytter i større grad til «hermetisk» musikk nå enn for 10-12 år siden. Mens det i 1992 ble solgt 9,9 millioner musikkfonogram, det vil si ulike måter å spille av musikk på, var salget kommet opp i om lag 13,3 millioner i 2003. 37 prosent oppga at de lyttet på CD-er, plater, kassetter eller MP3-spillere en gjennomsnittsdag i 1996. I 2005 var andelen 45 prosent. Kvinner og menn lytter i omtrent like stor grad på slike lydavspillingssystemer; 46 prosent blant kvinner og 44 prosent blant menn.

Nedgang i avislesingen

Antallet eksemplarer av dagsaviser per 1 000 innbyggere økte nokså jevnt gjennom 1980-tallet. I 1980 var det 429 eksemplarer per 1 000 innbyggere, sammenliknet med 688 i 1992. Denne økningen skjedde ganske parallelt med økningen i antallet husholdninger; antallet eksemplarer per husholdning økte mer beskjedent. Etter 1992 har tallet sunket temmelig jevnt, til tross for at antallet husholdninger har fortsatt å vokse. I 2005 var nettoopp- laget per 1 000 innbyggere nede i 524. Det har samtidig vært en nedgang i andelen som leser avis per dag. Mens 85 prosent oppga å ha lest avis per dag i 1994, var andelen nede i 74 prosent i 2004. Det er mye som tyder på at denne nedgangen har sammenheng med økende tilgang til elektroniske aviser på Internett (Vaage 2004). For menn var det en nedgang fra 86 prosent til 74 prosent i løpet av disse åra. For kvinner gikk andelen avislesere ned fra 85 prosent til 73 prosent. Omtrent 25 prosent leste nettutgaver av aviser en gjennomsnittsdag i 2005 (Vaage 2006).

Flere bokutgivelser, færre bibliotek

Antallet skjønnlitterære bokutgivelser har variert en del de siste 20 åra. Det var en betydelig økning fra 1986, da det var 903 utgivelser, til 2 037 utgivelser i 1995. Deretter var det en liten nedgang, til 1 892 skjønnlitterære bokutgivelser i 1999. Siden har det økt igjen, og i 2005 var det 2 275 bokutgivelser.

De seinere åra har det også vært en nedgang i antall utlån per innbygger i folkebibliotekene. Mens det i 1992 var 4,9 utlån per innbygger, sank andelen til 4,1 i 2004. Fra 1993 til 2004 har antall folkebibliotek sunket fra 1 184 til 865. Dette kan muligens være med på å forklare utlånsnedgangen.

Andelen som leser bok på fritiden en gjennomsnittsdag har ikke hatt samme jevne nedgang. I 1991 var det 24 prosent som oppga at de leste bok på fritiden en tilfeldig valgt dag. Andelen sank til 17 prosent per dag i 1997, men har så økt og har kommet opp i 25 prosent i 2005. Det året var andelen 19 prosent blant menn og 32 prosent blant kvinner. Blant de som leste bok var det 67 prosent som leste en roman eller novellesamling. Blant kvinnelige boklesere var det 72 prosent som leste denne typer bøker en gjennomsnittsdag, mens andelen var 60 prosent blant menn. De på sin side leste mer faktabøker enn kvinner.

Kraftig økning i bruk av Internett

Det har vært en kraftig økning i internettbruken de seinere åra, både i privat sammenheng og i arbeidssammenheng. Mens det i 1995 var 2 prosent som brukte Internett til private formål i løpet av en uke, var andelen 67 prosent i 2005. Blant menn var andelen brukere på 72 prosent per uke, mot 62 prosent blant kvinnene. Det er særlig unge og

unge voksne som er de aktive internettbrukerne i privat sammenheng. Eldre ligger fremdeles betydelig under gjennomsnittet for befolkningen.

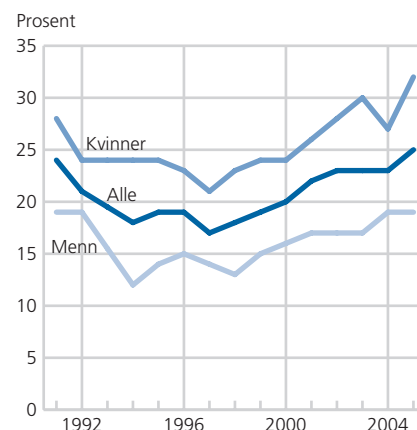
Flere kvinner med i idretten

Antall medlemmer i Norges Idrettsforbund økte jevnt og trutt fra om lag 1,4 millioner i 1980 til 1,9 millioner i 1998. Deretter har det vært en liten nedgang, men medlemstallet har gått opp igjen til om lag 1,9 millioner i 2005. I 1980 utgjorde kvinner 34 prosent av medlemmene. I 2005 var kvinnenes andel om lag 39 prosent. I 1991 oppga 27 prosent av befolkningen at de hadde deltatt i et idrettsarrangement i løpet av de siste to åra. Andelen økte til 29 prosent i 2004. Blant menn var andelen 34 prosent, blant kvinner 23 prosent.

Økt medietilbud har ikke påvirket kulturvanene betydelig

Til tross for at tilbudene fra radio, fjernsyn og andre elektroniske medier har økt betydelig de seinere åra, har ikke dette ført til noen voldsom øk-

Figur 1. Andel boklesere på fritiden en gjennomsnittsdag, alle og etter kjønn. 9-79 år. 1991-2005¹. Prosent

¹ Det ble ikke gjennomført noen mediebruksundersøkelse i 1993.

Kilde: Mediebruksundersøkelsene, Statistisk sentralbyrå.

Referanser

Pettersen, Stein Ove (red.) (2005): *Kulturstatistikk 2004*, Statistiske analyser 76, Statistisk sentralbyrå.

Vaage, Odd Frank (2002): *Til alle døgnet tider. Tidsbruk 1971-2000*, Statistiske analyser 52, Statistisk sentralbyrå.

Vaage, Odd Frank (2004): Internettavisene demper nedgangen i lesing av papiraviser, *Samfunnsspeilet* 6, 2004, Statistisk sentralbyrå.

Vaage, Odd Frank (2005): *Norsk kulturbarometer 2004*, Statistiske analyser 73, Statistisk sentralbyrå.

Vaage, Odd Frank (2006): *Norsk mediebarometer 2005*, Statistiske analyser 78, Statistisk sentralbyrå.

ning i mediebruken generelt. Dessuten har radiolytting og avislesing sunket. Det økte tilbudet synes heller ikke å ha hatt noen negativ virkning på bruken av de mer tradisjonelle kulturtilbudene. Kulturkonsumet har heller økt noe. Nordmenns egenproduksjon av kultur ser derimot ut til å ha gått noe ned.

Vi drar mer på ferie

Ferieundersøkelsene viser at det i de seinere åra har vært en viss økning i nordmenns ferieaktivitet. Mens vi i 1994 i gjennomsnitt hadde 13,7 overnattinger på feriereiser, var antallet overnattinger 16,1 i 2005. Overnattingene har økt for både menn og kvinner, men kvinner hadde i 2005, som også i alle tidligere målinger, flere overnattinger enn menn. I 2005 var tallet 14,1 for menn og 18,1 for kvinner.

Med ferietur mener vi her at man er bortreist på ferie fra hjemmet med minst fire overnattinger. Andelen som ikke har vært på noen ferietur i det hele tatt de siste 12 månedene har sunket. Mens det i 1998 var 28 prosent som ikke hadde vært på ferie, var andelen 24 prosent i 2005. Endringen gjelder både menn og kvinner. I 2004 hadde 25 prosent av mennene og 23 prosent av kvinnene ikke vært på ferie de siste 12 månedene.

Flere reiser lenger

Mens det var 32 prosent som hadde viktigste feriemål utenfor Norden i 1993, var andelen økt til 45 prosent i 2005. I 2005 hadde 44 prosent av mennene og 46 prosent av kvinnene sitt viktigste feriemål utenfor Norden. Det var derfor ingen nevneverdig forskjell mellom kjønnene.

Foto: Crestock.com